

No

ISIKURAAMAT

**PARANDUSKASWATUSLIK ISIKLIKKUDE
ANDMETE JA WAATLUSTE KOGU**

KOKKU SEADNUD H. WALMA

**TEINE
KURIKALDUWUSLIKU JA KRIMINAALSE KÜLJEGA
TÄIENDATUD WÄLJAANNE**

TALL. EESTI KIRJ.-ÜHISUSE WÄLJAANNE

1 9 2 7

H. WALMA

paranduskaswatuslikest töist on peale käesolewa weel eriwäljaandena saada:

Nõdramõistuslikkude laste kaswatusasutuse ja asutuskooli tegewuse

ehk

paranduskaswatustöö põhijooned.

Asutuste ülalpidajaile, juhatajaile ja tegelasile

H. WALMA.

„Postimehe“ kirjastus Tartus. 16 suurt lehekülge heal paberil. Hind 50 marka.

Sis u: Eelmärkus (paranduskaswatuse definitsioon). I osa: Ülesanne. Ülesande saawutamise abinõud. Üldine kaswatuswiis. Töölekaswatus. Asutuskooli õppetöö. II osa: Üldnõuded asutuse töö ja tegewuse kohta. Tegelased. Asjaajamine.

Ses väikeses konspektistiilis kirjutatud raamatus on lühidal, kuid praktiisel ja täpsel kujul ära määratud paranduskaswatusasutuste — ja üldse kaswatusasutuste tegewuse alusjooned. Wälja kaswanud tegelikust tööst tänapäewaloludes, puudutab ta mõndagi asutustehnilist külge just meil kõige õrnemast kohast.

Wajaline kõigile, kel tegemist kaswatus- wõi hoolekandeaasutustega. Tarwiline mõõdupuu neile, kel tuleb asutuste tegewust kontrollida ja hinnata.

Haridusministeeriumi poolt asutustele ja koolidele soowitatud.

Wäljawõte sellest raamatust:

Waimliste, samuti ka kehaliste puudustega, see on anormaalsete ehk defektsete laste ratsionaalset, kauaaegses praktikas seks kohaseks tunnistatud ja teaduslikult põhjendatud kaswatuswiisi, mille sihiks on kaswandikkude defektidest tingitud puudusi ja wõimetusi wähendada, tasandada wõi kõrwaldada, olemasolewaid wõimeid äratada ja arendada, wajalist ja kohast tööskest pakkuda, seega üldist ebanormaalset seisukorda kaswatuslikul teel parandada, — nimetatakse paranduskaswatuseks. Ses sõnaski on juba antud siht ja tee sihile.

Mitteawalik!
Ainult ametlikult ja teaduslikeks
tõiks tarwitataw.

(Paranduskaswatusasutuse wõi -kooli nimetus, kus isikuraamatut peetakse.)

ISI KURAAMAT

Paranduskaswatuslik
isiklikkude andmete ja waatluste kogu.

Kokku seadnud H. W a l m a.

PEDAGOOGIKA
ARHIIVMUUSEUM
FOND R 34460

I.

Nr.
(Järjekorra, ühtlasi ka
isiklik number.)

1.
(Kaswandiku wõi õpilase ees- ja perekonnanimi.)
2. 19 .. a. kl.; 19 .. a. kl.; 19 .. a. kl.; 19 .. a. kl.; 19 .. a. kl.;
19 .. a. kl.; 19 .. a. kl.; 19 .. a. kl.
(Mis aastal mitmendas klassis õpib.)
3. Sünnipäew ja -aasta: ; sünnikoht:
4. a. Isa — nimi: ; sünniaasta: ;
elukutse (amet): ; rahwus: ;
usk: ; praegu wõi wiimati wallaline, abielus (mitmendat
korda?), lesk: ; kirjeldataw laps sündi-

nud abielus (mitmendas?), enne abiellumist lapse emaga, väljaspool abielu:; mitmes laps on kirjeldataw isa poolt:; isa surma-aasta:; surma põhjus:

Wõimaluse korral samad teated isa wanemate (kirjeldatawa lapse wanaisa ja wanaema) kohta:

b. Ema — nimi:; sünniaasta:; elukutse (amet) sünnitamise ajal:; nüüd:; rahvus:; usk:; praegu wõi wiimati wallaline, abielus (mitmendat korda?), lesk:; kirjeldataw laps sündinud abielus (mitmendas?), enne abiellumist lapse isaga, väljaspool abielu:; mitmes laps on kirjeldataw:; ema surma-aasta:; surma põhjus:

Wõimaluse korral samad teated ema wanemate (kirjeldatawa lapse ema poolt wanaisa ja wanaema) kohta:

d. Kui hoolekande all — kes hoolekandja:

5. Riigikondsus:; rahvus:; kodune keel:; usk:

6. a. Asutusse wõi kooli toodud -- millal:; kust:; kelle poolt:; kelle kulul:; ülalpidamismaksu wõi kooliraha suurus wõi maksuta:

b. Asutusest wõi koolist ära wiidud — millal: ; kuhu:
..... ; kelle poolt: ;
põhjus:

7. Lisamärkused (näit. millal ja kus kaitserõuged pandud ja muud süstimised tehtud, leeritatud jne.):

8. Wanemate wõi hoolekandja praegune täpne aadress (kõik muutused sisse kanda):

II.

9. a. Isa (ja tema sugukonna, eriti vanemate) päritolu (kus hingekirjas olnud?)
ja alaline elukoht kirjeldatava lapse sigitamise-, sündimise- ja sel ajal,
kui laps tema juures oli:

b. Ema (ja tema sugukonna, eriti vanemate) päritolu (kus hingekirjas olnud?)
ja alaline elukoht lapse kandmise, sünnitamise ja tema juures kasva-
mise ajal:

d. Ema neiupõlve nimi:

e. Missuguseis majanduslikes, perekondlikes, kutsekondlikes, ühiskondlikes ja
kõlblikes oludes on üles kasvanud ja hiljemini elanud:

1) isa :

2) ema :

10. Lapse wanemate (ja hoolekandja) seltskondlik, majanduslik ja perekondlik seisukord ja kodused olud kirjeldatava lapse sündimise ja kasvamise ajal:

a) Haridus, seltskondlik seisukoht, jõukus, korter, perekonna suurus ja koosseis, kodune kord ja lastekasvatus (hoolimatus, hellitus)? Hoolitseb isa perekonna eest, — on ema korralik ja hoolas majapidaja? On perekonnas pikaldaselt haigeid või lastele halba mõju avaldavaid isikuid (näit. balbu kaasüürlisi)? Wanemate lahuselu — kelle juures laps? Wõõrasisa, võõrasema?

b. Kui mitte kodus kasvanud — kus ja missuguseis oludes?

11. Kõik perekonda kuuluvad lapsed (kirjeldatava õed, wennad):

a. Elus (nimi ja sünniaasta):

b. Surnud (nimi, sünni- ja surma-aasta ja surma põhjus):

d. Kõigi laste kehaline ja waimline terwise-seisukord (haigete või wigaste laste nimed ja haiguse, puuduse või wea kirjeldus):

12. On mõni wanemaist, wanawanemaist, wendadest, õdedest wõi sugulasist (kes?) omanud kunagi seltskonnas silmapaistwa koha wõi on muidu mõnel alal silmapaistwalt heade waimuannetega:

13. Nõdramõistuslikkuse wõi waimlise puuduse, waimuhaiguse arwataw põhjus:

- arwataw
 a. otsekohene } põhjus:
 pea-
 b. kaudselt } mõjuwad asjaolud:
 kaasa-

- d. Nõdramõistuslikkust põhjustawate ja seks kaudselt mõjuawaldawate kaasapõhjustawate asjaolude lähem kirjeldus:

Wanemate, wanawanemate (ja kui on andmeid — wana-wanawanemete), õdede, wendade, lähemate ja kaugemate sugulaste (ka kõrwalliinidest) üldine alkoholi ja muude narkootiliste ainete tarvitamine; sugu- (siifilis) ja muud raskemad kurnawad haigused (tiisikus, suhkruhaigus jne.); sugulised ebanähtused, awalik wõi salajane prostitutsioon, närwinõrkus, närwi- ja waimuhaigused, langetõbi, raske iseloom, enesetapmised, ebasotsiaalsed ja kriminaalsed kalduwusad ja nähtused (lähemalt nr. 14)? Wanemate ja wanawanemate lähedane weresugulus (aste)? Muud asjaolud, millest päriwuslikku koormawust wõib oletada? Sünninud pimedad ja kurtummad sugulaskonnas? Isa ja ema alkoholi wõi muude narkootiliste ainete tarvitamine enne ja sigitamise ajal ja just sigitamise puhul, ema — kandmise ajal. Ema haigused, õnnetused, waimlised wapustused ja ainelise puuduse kannatamine kandmise ajal; psüühilised mõjud sel ajal; sünnitus-raskused? — Lapse kaswatamistingimused, emarinnaga wõi kunstlikult toitmine, krambid, haigused, õnnetused, kehalised wigastused, mõjuwad kaswatuspahed? — Kas on laps seni — ja ka warases lapseas — juba alkoholi saanud, kellelt, mil kujul ja määral? Kas suitsetab, mis ajast ja mil määral? On alatoitluse all kannatanud? (Waata ka nr. 14 ja nr. 20-b).

(Wastused wõimalikult jagada nelja ossa: 1) is a poolt sugulaskond ja isa ise, 2) e m a poolt sugulaskond ja ema ise, 3) wennad, õed, 4) laps ise.)

14. Kriminaalsete kalduwuste ja nähtuste puhul:

a. Kes i s a sugukonnast — kirjeldatava lapse i s a wanaisa ja wanaema, isa ja ema, nende wennad ja õed (kirjeldatava onud, tädid) ning nende lapsed — on toiminnud, ala- või täisealisena, kuritegusid (wargusi, tapmisi jne.) kõlblusvastaseid tegusid (petmisi, laimamisi, suguelulisi eksimisi jne.), tegutsenud awaliku või salajase prostitutsiooni alal, — kellel neist olnud antisotsiaalseid kalduwusi (põhjuseta kerjamine, ulakus, raurikkumine, kakelus jne.)? Kes neist isikuist (ees- ja perekonnanimi, elukoht) on kohtu poolt karistatud, mis eas, kus, mis eest, mitu korda?

b. Kes e m a sugukonnast — kirjeldatava lapse e m a wanaisa ja wanaema, isa ja ema jne. (waata edasi eelmised küsimused a juures)?

d. Kes kirjeldatava lapse wendadest, õdedest on toiminud, ala- või täisealisena, kuritegusid jne. (waata edasi a juures)?

Selle arwataw põhjus nende juures?

15. Päriwuslikud kehalised wead ja arenemispuudused:

16. Millal ja kelle poolt märgati kõige esmalt lapse (waimliselt) anormaalset seisukorda :

Millest seda ära tunti? Kelle poole abiotsiwalt pöördi? Mis soowitati abisaamiseks ette wõtta ja mis on ette wõetud? Tagajärjed?

- 17.** Kas on kodus mingit õpetust saanud, kelle poolt ja missuguste tagajärgedega:

Lisamärkused:

III.

- 18.** Senine kooliõppus ja selle tagajärjed (senise õpetaja või kaswataja andmeil):

Kus koolis (alg-, abi-, asutuskoolis jne.) on laps seni õppinud? Kui kaua, wiimati mitmendas klassis, mis tagajärgedega? Kas mitu korda, mitmendas klassis, mis aineis pole edasi jõudnud (istuma jäänud)? Selle põhjus: mõistuslik defekt (nõdramõistuslikkus), andewaesus, terwislikud, majanduslikud, kaswatuslikud olud jne.? Mis aineis on hästi edasi jõudnud, mis aineis on wajanud järeleaitamist? Korratu kooliskäimine: koolist puudumised ja selle põhjused (terwislikud, majanduslikud, töölolek, hulkumishimu jne.)? Kuidas end koolis seni ülal pidanud? Kooli mõju kaswatuslikult?

- 19.** Senise kooliarsti (või last rawitsenud arsti) kokkuwõtlik otsus tema waimlise ja kehalise terwise seisukorra kohta:

20. Lapse juures seni awalikuks tulnud kriminaalsed, ebasotsiaalsed ja kõlbluswastased kalduwused ja pahed:

a. Millal, kelle poolt ja mil puhul märgati esmakordselt ja pärast korduvalt lapse juures *aa)* kurikalduwust, nagu tulesüütamisi, lõhkumisi, pettusi, kelmusi, wargusi jne. (wanemate ja omaste tagant ning wäljaspool kodu) ja milles see seisis, *bb)* ebasotsiaalseid kalduwusi, nagu hulkumist, ulakust, raurikkumist, kakelust, kerjamist jne. *dd)* kõlbluswastaseid eksimisi, nagu inimeste ja loomade piinamist, teiste õnnetusist ja hädadest lõbutundmist, toorust ja ülekohtust wäljaastumist teiste wastu, süü weeretamist teistele, süütuile jne.?. Nende üksikute nähtuste kirjeldamisel ära tähendada lapse wanus, elukoht, toitmis- ja korteriolud ning järelewalwe sel puhul ja kas laps oma tegude eest wanemate wõi kaswatajate poolt on karistatud ja kuidas? (Waata edasi nr. 21.) Suguelulised pahed ja anormaalsused nagu nr. 51 b?

b. Ülalkirjeldatud kalduwuste ja pahede arwataw põhjus: päriwus, wälised asjaolud, nagu wanemate, sugulaste ja ümbruse halb eluwiis ja eeskuju, puudulik kaswatus, halwad mänguseltsilised ja sõbrad jne.? Päriwuse ja wäliste kaaspõhjastawate asjaolude wastastikkune mõjuwus? (Waata nr. 13 ja 14.)

21. Kohtukaristused ja wanglasolek:

a. Missugused kirjeldatava kuriteod või seadusvastased eksimused on seni kohtu poolt karistatud; millal, missuguse kohtu poolt, süüdistusparagrahvid (kui teada), missugune karistus määratud? Kas on käesolewal 19... aastal veel kohtuprotssesse ees ja mis asjus? Missugused halwad teod ei ole kohtuni läinud? Ons salajaksjäänud kuritegusid? — Iga kuritegu lühidalt kirjeldada, muu seas ära tähendades, kus, millal, kellega koos, kelle või mille mõjul, kaines või wiinastanud olekus tehtud, kuritöö objekt, awalikukstuleku wiis jne.

b. Kui wanglas olnud, siis millal, mitu korda, kui kaua, kus, mis eest, (waata a) missuguste isikutega koos? Võimalust mööda ka wanglasoleku mõju järgnewale eluwiisile ja tegudele.

22. Hoolekandelisel või sunnikaswatusel olek:

kus hoolekandelises või sunnikaswatusasutuses olnud, millal, kui kaua, kuidas end seal ülal pidanud, kuidas asutusse sattunud, mis põhjusel sealt labkunud? Mis tööala asutuses õppinud? Asutuse kaswatuse tagajärjed?

23. Seni awalikuks tulnud head omadused (hingelised, mõistuslikud) ja wõimed, mida edaspidises kaswatuses võimalikult tuleks kasutada ja arendada:

Lisamärkused:

IV.

Läbikatsumine asutuse wõi kooli arsti poolt.

(Õpetajaile-kaswatajaile teadmiseks.)

- 24.** Üldine wäline mulje lapse waimlise ja kehalise terwise seisukorrast:
- 25.** Silmapaistwad endiste haiguste wõi wigastuste tagajärjed:
- 26.** Kehalised puudused ja ebanormaalsused; degeneratsiooni tunnused (waata nr. 15):
- 27.** Waimlised puudused; arstlik diagnoos ja liigitus:

- 28.** 1) Haigused wõi wigastused, mis ka waimlise seisukorra peale halwawalt mõjuwad — 1) langetõbi, muud krambid (nende hoogude tihedus ja raskus) jne. wõi 2) pahed ja wead, mis osalt madala waimlise seisukorraga ühenduses — ilatseb, ei pea end puhas — ööseti, päewal (kas on põie ja pärasoole wead?), haisew higistamine, sunniliigutused jne.:

- 29.** Keha mõõdud ja lühike kirjeldaw iseloomustus; wanuse ja kaswu wahekord:

- 30.** Silmad, nägemine, silmahaigused:
 Kõrwad, kuulmine, kõrwahaigused:
 Suukoobas (anomaaliad), hambad:
 Maitsmine:
 Nina (adenoidid), haistmine
 ja kurk (kahepoolsed):
 Hääldamine ja kõnelemiswõime:
 Nahk ja kompamine, walu- ja soojustunne:
 Käed, jalad, kõnnak:
 Suguelundid ja sugutung:

Siseelundid:

Ebanormaalsed kehalised funktsioonid:

Elundite, meelte wigade, puuduste ja haiguste, eriti aga häädamisdefektide wõi kõnele-
miswõimetuse põhjus:

31. Missuguseid arstimiswiise tuleks tarwitada (peaasjalikult waimlise, aga ka
üldise terwise parandamiseks):

a. Hiljemini. Missuguseid arstimiswiise ja -wahendeid on tarwitatud ja
missuguste tagajärgedega:

32. Missuguseid kaswatuswiise ja metoode tuleks tarwitada arstimise ehk
parandamise mõttes:

a. Hiljemini. Missuguseid kasvatuse viise ja meetode või muid abinõusid on tarvitatud arstimise ehk parandamise mõttes ja missuguste tagajärgedega:

33. Missugust erilist ümberkäimist ja tähelepanu õpetajate ja kasvatajate poolt ja missuguseist kohusist ning töist wabastamist wajab arstlikust seisukohast:

34. Sterilisatsiooni tarbe põhjendus: a) Tehtud:

Lisamärkused:

V.**Läbikatsumine asutuse wõi kooli õpetajate-kaswatajate poolt.**

35. Üldine wäline mulje (peaasjalikult intellektuaalsest seisukorrast):

36. Esimese intelligentsi- wõi muu katse tulemus (aeg, meetood?):

Katse protokoll lisatagu Isikuraamatu juure.

a. Hiljemini. Pärastiste intelligentsi- ja muude katsete tulemused (aeg, meetood?):

37. Kui kaugel on (katsumise aeg:) kooliõppuses üldse, normaalkooli nõuetega wõrreldes:

Missugusesse asutus- wõi abikooli klassi paigutamiseks wastab:

- 38.** Katsumisel awalikuks tulnud eriti silmapaistwad wõined ja puudused, ette-
jõudmine wõi mahajäämine üksikuis aineis:

Lisamärkused:

VI.

A. Üldine waimline seisukord.

(A ja B täita peale kaswandiku wõi õpilase pikemaajalist tundmaõppimist.)

- 39.** Mõistuslik seisukord üldse (intelligents):

Kuidas orienteerub ümbruses? Ruumi- ja kohamõisted? Teab, kust tulnud ja kus praegu wiibib? Tunneb koduloolisi algmõisteid ja aineid? Tunneb pühasid, aastaaegu, päewajaotust, kella, kalendrilit ajajaotust?

Mõistab, mis on ilus, mis inetu? Mõistab leida ja nimetada sarnanewate asjade ja mõistete wahetegewaid tundemärke, näit. põõsa — puu, korwi — kasti, lapse — kääbuse, kokkuhoidmise — ihnsuse, eksituse — wale jne. wahel? Oskab leida ja nimetada asjade ühiseid tunnuseid? Kas areneb neil aladel?

PEDAGOOGIKA
ARHIIVMUUSEUM
FOND R 34460

40. Mõtlemiswõime ja mõtete awaldus:

Suudab abstraktselt, defineeriwalt, wõrdlewalt mõtelda? Taipab lühikese jutustuse peamõtte? Suudab oma kawatsuse ja ettemõtte asjalikult ja lõpuni läbi mõtelda ja tagajärgi ette arwata? Üldse rahuldaw, igapäewaseks jatkaw, loid? Mõtete awaldus õigesõnaline ja loogiline, laused grammatilised? Armastab jutustada? — Kas ja mis sihis areneb neil aladel?

41. Tähelepanu ja huwi:

Aktiivne, passiivne, — keskendatud, jaotatud, püsiw, wõnkuw tähelepanu? Kas wajab eriti tugewat muljet wõi jatkub harilikust tähelepanu ja huwi äratamiseks? Kas tähele pannes kergesti wäsib, tähelepanu kaotab, unisusse, hajameelsusse wajub wõi üleannetusse satub? Mis kõige enam huwitab, millest kõige enam kõneleb, millega kõige enam tegutseb? On üldse märgata tähelepanu kaswamist ning süwenemist?

42. Mälu:

Mehaaniline mälu (etteõeldud numbriridade, sõnarühmade, lausete meelespidamine)? Loogiline mälu (näit. lausete, sündmuste sisu ja koduse elu, koduse ümbruse jne. meelespidamine)? Meelespidamise kestvus? — On märgata meelespidamiswõime kaswamist?

43. Tundeelu:

Üldine walitsew meeleolu (ka temperament), selle püsiwus wõi waheldawus: rõõmus, kurb, rõhutud, ükskõikne, rahuline, ärritataw, waheldaw jne.? Tormilised tundeawaldused — nutt, naer, wiha, hirm? Ebatahtlikud kehalised kaasliigutused tunnete awaldusel? — Südametunnistus? Usklikkus? — Mis sihis areneb tundeelu?

44. Tahe ja otsustamiswõime:

Tahte suund; milles see awaldub? Suudab oma tahet teostada? Otsustamise kiirus; kas impulsiwne, järelekaaluw jne. Püsib oma otsuses; kindlameelne, jonnakas, muutlik? Teiste seas tooniandja wõi alistub teiste (ka kaasõpilaste) tahtele? Suudab kiusatusele wastu panna; suudab otsustawalt walida hea ja kurja, õiguse ja ülekohtu wahel? Kelleks tahab saada täisealisena? Mis sihis areneb tahe ja otsustamiswõime?

45. Erilised iseloomu omadused ja kalduwused:

Uudishimulik, kaastundlik, õrnatundeline, heatahtlik, korrapidamine enese ümber, hoolitsemine enese eest, armastab end ehtida? Enesest lugupidamine; eneseusalduse puudus? Kaine, asjalik või unistaja? — Iseloomult kinnine, salalik, äkiline, ettetükiw, tagasihoidlik, loid, awalik, aus? — Järeleaimamis- ja tegewustung? — Mis sihis arenewad need iseloomu omadused ja kalduwused?

46. Wahekord ümbrusega:

Wahekord ja läbisaamine omastega ja asutuse või kooli õpetajate-kaswatajate, majateenijate ja kaaskaswandikega? On palju sõpru? Kuidas end wõõraste isikute wastu ülal peab? Kombed, wiisakus? Kuidas käib ümber loomadega, taimedega? — Wahekordade üldine kujunemiskäik?

Lisamärkused ja kokkuwõtted:

B. Eritised tähelepanekud igapäewases elus kaswatusasutuses ja koolis.

47. Arusaamine kooli- ja majakorrast; sõnakuulmine:

Alistub käsule ja korrale tahtes, teadlikult wõi sunnitult? Saab aru sõnakuulmise ja käsutäitmise tarbest ning wastupidise ülalpidamise halbadest tagajärgedest enesele ja teistele? — On asi ses suhtes paranemas wõi halwenemas?

48. Kuidas on tööl:

Mis käsitööd õpib? Kuidas on töökojas, majatööl ja mujal? Armastab wõi põlgab töötamist? Wäsib ja tüdib kergesti? Tunneb rõõmu tööst ja töö tagajärgedest? Mõistab töötamise tarwet? Töötamiswõime — kehaline, vaimline? Wõib talle mõnesuguseid ülesandeid iseseiswalt täitmiseks anda? — Areneb sel alal?

49. Kuidas on koolis:

Õppimiswõime? Kas suudab kogu klassiga sammu pidada? Missuguseis aineis on jõudnud edasi, missuguseis nõrk? Püüdlük wõi hooletu? Rõõmustab koolitööst wõi põlgab seda? Wäsib ja tüdib kergesti? Mõistab õppimise tarwet? — Kuidas areneb õppimise alal üldiselt? (Waata nr. nr. 18, 37, 38.)

Märkus: Koolis õpetatawate teadmiste ja oskuste lähemaks hindamiseks olgu erileht.

50. Kuidas on wabal ajal:

Milleks tarwitab waba aega? Kas wõib teda mõneks ajaks ilma järelewalweta jätta? Kui ei — mis põhjusil?

51. Eritised püsiwad wead, nõrkused ja pahed:

- a. Suudab end ise aidata, — peseb, riietub, sööb ise? Püsiwad mooralsed defektid? Suitsetamiskirg? Kui oli hulkumis-, waletamis-, asjade korjamis-, näppamis-, lõhkumistung jne. ning teisi raskemaid kurikalduwusawaldusi (waata nr. 20), — kas on need jäänud, kadunud, kahanemas, suurenemas? Missugust mõju awaldab selles teistele lastele?

b. Suguelulised pahed ja ebanormaalsused: onanii, homoseksuaalsus, pederastia, sootomia, sadism, wägistamiskatsed jne.? Missugust mõju avaldab selles teistele lastele? Kuidas on kaswatus temale mõjunud sel alal?

d. Kas püsib tung kuritegewusele? Kas on kaswatuse all olles toime pannud raskemaid kuritegusid, tera- wõi muu riistaga haawamisi, kakelnud, warastanud jne. (waata nr. 20)? Selle tagajärjed? Kaswatuse mõju selles?

52. Tähelepanu äratavad woorused ja wõimed:

Usaldataw, kohusetruu jne.? Silmapaistwad harilikust suuremad wõimised meelespidamises, arwamises, muusikas, muis kunstides jne.? Eritine korra- ja ilu-armastus ka wäljaspool enese isikut? Milles see awaldub? — Mis sihis neil aladel areneb?

53. Missugust eritist kaswatuslikku ümberkäimist wajab:

Heaga, waljusega, ergutades, meelitades, kiites? Kuidas wõtab wastu wõimalikul korral karistuse, tasu wõi kiituse? Kuidas sellest aru saab? Missugune kaswatuswiis on seni üldse annud häid tagajärgi, missugune ebaõnnestus?

54. Kuhu ja milleks oleks kirjeldataw kohane peale asutusest wõi koolist lahkumist:

55. Pedagoogika nõukogu otsused:

Otsusi wõib ka p. n. koosolekul otsekohe siia märkida, niipalju kui see sisuliselt ei kuulu selle raamatu teistesse osadesse. Igatahes tulgu siia lühike kokkuvõtlik otsus kaswandiku üldise arenemiswõime ja -käigu kohta ja tema asutusse jäämise wõi ärasaatmise otsus. Asutusest wäljalaskmisel tuleb eriti ära märkida kaswandiku kõlbline tasapind, kas suudab kiusatustele wastu panna, kas walitseb niiwõrd mõnd tööala, et wõib end sellega ise ülal pidada.

- 56.** Mis on asutuse või kooli poolt tehtud kirjeldatava edasiasitamiseks, peale lahkumist, edaspidises elus ja üldse tema eest hoolekandes:

Käekirja proov (vähemalt oma nimi), näpujalg ja lisamärkused:

a. Esimene käekiri:

b. Käekiri hiljemini -- asutusest või koolist lahkumisel:

Näpujalg:

Lisamärkused:

VII.

- 57.** Mis on teada kaswandiku wõi õpilase arenemisest, käekäigust ja ülalpidamisest hiljemini peale asutusest wõi koolist lahkumist ja täisealisena:

Kus asub? Kehaline ja waimline arenemine? Suitsetab, tarvitab alkoholi wõi muid narkootilisi aineid? Mis määral? Kõlbline seisukord? Sotsiaalne, ekstra-sotsiaalne wõi antisotsiaalne?

Tööala? Mis määral suudab oma tööga end ülal pidada? Kuidas on tööandjad temaga rahul? Tööwõimetu, tööpõlgaja, hulgas? Wäeteenistuskohustus?

Kas on toime pannud kuritegusid, missuguseid, mille mõjul? Kas on olnud kohtu all, — millal, kus, mitu korda ja kuidas karistatud? (Waata ka nr. 21).

Suhted teise sooga? Suguelulised eksimised (waata nr. 51 b)? Prostitutsioon? Abielu? Järeletulijad (nende kohta tarwiduse korral täita eri isikuraamat)?

Kas on awaliku hoolekande all, kus, mil kujul?

- 58.** Millal ja kus surnud; surma põhjus:

Lisamärkused:

Märkus täitmise kohta. Millal, kelle poolt ja mille põhjal üksikud sissekanded tehtud:

Wastawate numbrite täitmise kuupäew ja täitja nimi. Lisatäitmised samuti märkida.

Seletuskiri Isikuraamatu algwäljaande juure.

Tarwilik on, et igas nõdramõistuslikkude laste hoolekande- ja kaswatusasutuses ning abikoolis peetaks iga kaswandiku wõi õpilase kohta isiklik andmete- ja waatlustewihk ehk n. n. isikuraamat; samuti peaks seda pidama, õieti selle pidamist jätkama — tarbekorral andmeid, üles-tähendusi ja waatlusi lühendatud kujul sisse kandes — ka täisealiste nõdramõistuslikkude hoolekandeaasutusi ja warjupaikades. Abikoolides jälle wõib kooliõppust käsita osa olla täielikum ja selle hindamine täpsem (w. nr. 49). Üldse on aga tarwilik, et üle maa kõik isikuraamatud oleksid sarnased ja ühtlast süsteemi, mis suuresti kergendab ka asja ja ala teaduslikuks uurimiseks tarwilik-kude andmete kogumist. — Eritise tähtsusega selles suhtes on just isikuraamatu esimene pool ja kõigepealt II osa, sest sellel põhjeneb peaaesjalikult nõdramõistuslikkuse ja teiste waimliste defektide põhjustega tutvunemine. Neid põhjusi peame tundma, et teaksime nende ja pahe enese kõrwal-damiseks kaasa aidata, sest ka see on paranduskaswatustegelaste ülesanne. Teine pool, mis pea-asjalikult jälgib nõdramõistuslikkude mitmesuguste liikide arenemiswõimet, on kõigepealt peda-googiliselt tähtis; kumbki pool on aga teisele täienduseks.

Et käesolew isikuraamat on walminud ja kokku seatud tegelikus paranduskaswatustöös ja on määratud teatawasti praktiliseks tarwitamiseks paranduskaswatusasutusi, s. o. waimliselt puudulik-kude kaswandikkude ja hoolealuste tähelepanemiseks ja kirjeldamiseks, nende asutuste praktilise kaswatustöö nõude kohaselt, mitte ainult teaduslikuks laboratooriumiliseks uurimiseks, siis on aru-saadaw, et ei saanud selle kokkuseadmisel mitte just alati ja esijoones silmas pidada teadusliku psühholoogia jaotust ja järjekorda, missuguse asjaolu peale käsikirja läbiwaatamise puhul mõnelt poolt ka tähelepanu on juhitud. Arwan aga siiski, et seni häid tegelikke tagajärgi annud töötööd ei peaks sel puhul mitte puhtteaduslikule meetodile ohwerdatama, ja olen seepärast jäänud esimese juure, püüdes seda aga võimalikult seada teaduslikult tunnustatud alusele, võimalikult nii, et kogu skeem oleks asutuste ja koolide igapäewases praktilises töös hästi tarwitataw ja ka teaduslikult wastuwõetaw. Puhtteaduslikule käsitusele ja jaotusele lähedamal wõiwad olla näit. normaallaste waatluslehed (waatluswihud). Normaalseis oludes on noil psühholoogilisel waatlusel rohkem teaduslik iseloom kui käesolewal juhtumisel, ebanormaalseis olude puhul, kus isikuraamatuga on seotud kogu kaswatus-, õpetus-, hoolealuste waimlise tasapinna tõstmise igapäewane praktiline töö, nende tegelik ettevalmistamine kasulikule loowale töötamisele, ühe sõnaga — kogu paranduskaswatustöö.

Nii psühholoogilisest küljest. Teiseks on aga ka soowitatud, et päriwuslikud asjaolud ja näh-tused tuleksid weel laiemale käsitusele. Kuid olen sunnitud siin ikka meeles pidama, et isiku-raamat ei ole sel puhul mitte ainult perekonna uurimuste kogu, kus pahe põhjuste uurimisel wõib minna ja peabki minema äärmiste võimalusteni, et aga wälja jõuda õigeile põhjusile ja saada teaduslikult wäärtuslikke andmeid. Nagu juba mainitud, tahab isikuraamat küll ka seda oma alaks pidada, kuid ikka teatawal määral, — sel määral, kui see on tarwilik ja läbiwiidaw parandus-kaswatustöös, paranduskaswatus-tegelaste poolt. Kuna teiselt poolt on ka toonitatud, et isikuraamat kipub minema liig laiaulatuslikuks ja wõib nii ülewaaatlikkuse kaotada, seepärast peame kogu töö mingi kindla põhimõtte järele koondama ja see põhimõte on — praktiline paranduskaswatustöö: isikuraamat sisaldagu seda ja sel wiisil ja määral, mil on mainitud alal tegelik tähendus, ja kõike muud ainult võimalust mööda.

Soowiwad wanemad wõi hoolekandjad oma lapse saata paranduskaswatusasutusse wõi abikooli, siis peawad nad kõigepealt esitama wastustega täidetud wastuwõtmis-küsimuste lehe. Selle lehe küsimused olgu kokkukõlas isikuraamatu I, II, III ja osalt ka IV osa sisukawaga ja täidetagu see võimalikult arsti wõi asjatundja pedagoogi poolt; lehe aset wõib aga täiesti täita ka isikuraamat. Wastuwõtmise puhul kontrollitakse selle lehe andmeid igakülgsest paranduskaswatusasutuse wõi abikooli arsti ja õpetajate-kaswatajate poolt, täiendatakse neid, kõiki võimalusi kasutades, ja kantakse selle saadus oma tõekspidamise kohaselt kokkuwõtlikult isikuraamatusse, ühtlasi lapse esialgsel läbikatsumisel saadud oma andmetega. Esialgne küsimusleht on nii ainult materjali kogumiseks. Nii täidetakse isikuraamatu wiis esimest osa. Kuuenda osa täitmine sünnib alles peale lapse igakülgset tundmaõppimist ja mitte korraga, waid aegamööda osade kaupa. Kõigi andmete ja waatluste kontrollimist ja täiendamist aga jätkatagu weelgi igal võimalikul juhusel. Wiimane osa täidetakse muidugi alles paljude aastate järele ja selleks on tarwis, et ka peale asutusest wõi abikoolist lahkumist kaswandiku wõi õpilasega weel ühendust peetakse ja tema edaspidise käekäigu kohta alati andmeid püütakse koguda. Hoolekande all olewatega on see ju endastmõistetaw.

Kuigi isikuraamat esimesel pilgul näib liig laiaulatuslik ja täitjaile ehk liig koormaw, siis wõib toonitada, et ta seda nii wäga ei ole. Tööd ei tule sellega arstidele ja õpetajaile pea sugugi juure, sest tehakse seda andmete kogumise ja waatluse tööd praegugi, ainult kas märgitakse selle saawutusi siia-sinna laiali protokollide ja märkusteraamatuisse wõi ei märgita osalt sugugi; nii kaotab kogu see töö suure osa oma väärtusest. Tuleb isegi ette, et isikute wahetusel uued isikud kunagi enne juba tehtud töö uuesti peawad tegema, sest endisilt pole tarwilikke andmeid saadud. Ja kuigi see töö mõnes üksikus kohas on hästigi koondatud ja säilitatud, siiski ei ole see ülemaaliselt kokkukõlas ega saa seda tarbekorral hästi kasutada ühtlaseks teaduslikuks uurimuseks. Kõike seda killustatud tööd tahab käesolew isikuraamat koondada, süsteemi seada ja ülemaaliselt ühtlustada. Kindlakorralise isikuraamatu järele töötades omandab iga kooliarst ja õpetaja pea teatawa wilumuse, mistõttu töö muutub ka kergemaks ja tagajärjerikkamaks. Pealegi jaguneb töö, nagu nägime, wäga pikale ajale, nii et liiast koormawusest ei saa olla juttugi. Puht kooliliseks käsituseks wõiks see isikuraamat ju olla kitsaulatuslikum, aga, nagu öeldud, tal on ka teataw ätioloogiline kõrwalülesanne. Leitakse mõnel pool siiski, et kohalikude eriolude tõttu waja ei ole isikuraamatut täita täies ulatuses, siis wõib ju näit. koha peal otsustada, et need ja need numbrid jääwad täitmata wõi asendatakse teiste küsimustega, mis wastawas eriasutuses wastawal juhtumusel enam tähtsad ja mõõdapääsmatud. Üldise kondikawana ja ühtlase, teiste asutustega siduwa süsteemina jääb isikuraamat aga ka seal ikka maksma.

Isikuraamatu täitmisel olgu ülestähendused võimalikult lühikesed, kuid täpsed ja selgesti mõistetawad. Peenema kirjaga trükitud üksikute punktide alaküsimused wõib järjekorras nummerdada, wastuseid allpool sama numbriga warustades. Soowitaw on, et andmete kogumine, waatlus ja nende ülestähendamine sünniks kõigis asutis üle maa ühtlase metoodi järele. Selleks on waja paranduskaswatusliku ala kõigi tegelaste ligidane töösadus.

Puht-arstlikke andmeid tuleb isikuraamatusse tähendada ainult nii palju, kui see kaswatus-tegelastele teadmiseks wajaline. Peale selle peab rawitsew arst tarbekorral iga lapse kohta muidugi spetsiaalse haiguse- wõi rawituslehe, mida wõib tarbekorral ka isikuraamatu juure lisada. Ka õpetajail tuleb pidada iga õpilase igaaastase koolitöö kohta tarbekorral eri hindamisleht, mis samuti siia lisatagu. Üldse koondatagu isikuraamatu juure kõik käsitatawat isikut puutuw tähtsam materjal, tunnistused jne.

Ei jatku mõnes kohas ruumi sissekantawaile andmeile wõi hiljemini lisaandmeile, siis wõetagu abiks täitelehti wõi köidetagu isikuraamatule juure puhast lisapaberit ja märgitagu sinna tarwilikud andmed raamatu wastawa punkti numbri all, tehes punkti juures sellekohase märkuse.

Saadetakse kaswandik wõi õpilane ühest asutusest wõi koolist teise, siis saadetagü temaga uude kohta kaasa ka isikuraamat ja kõik muu selle juure kuuluw wastawa isiku kohta käiw materjal. Uut wastuwõtmis-küsimuslehte säärasel puhul ei ole waja. Hea on, kui esimene asutus endale ärasaadetawast isikuraamatust jätab ära kirja.

Hästi peetud isikuraamatul on suur tähtsus muu seas weel hinnatawa wõi kirjeldatawa isiku enese kohta kogu ta elu ajal. Nii kergesti wõiwad nõdramõistuslikud ja muidu waimliselt nõrgad isikud, näit. endised abikooliõpilased ja asutuste hoolealused, sattuda wastollu makswate seadustega. Nende seisukorda ei tunta, ei ole küllalt kaaluwaid tõendusid nende wastutuswõime kohta — järgneb kohus ja karistus. Siin annab aga kohtunikule ette pandud wastawa isiku kohta noorest east peale peetud isikuraamat asjale hoopis teise pöörde. Just selles ja ka kaitsewäeteenistusse wõtmise suhtes on paljus mais isikuraamatute pidamine asutuses ja abikoolides sunduslik. Samuti on mitmesuguseis hoolekandeküsimusis isikuraamatu andmed tihti otsustawa tähtsusega.

Et isikuraamat on kokku seatud just defektsete wõi nõdramõistuslikkude jaoks kergemas wõi raskemas astmes, siis on tema tarwitamispiirkond muidugi wäga piiratud. Siiski wõib aga oletada, et seda ka väljaspool nõdramõistuslikkude koole ja asutusi kasuga saab tarwitada, nimelt just õpetajate ette walmistamisasutuses käsitus- ja harjutusabinõuna, kõigepealt ja tingimata aga just abikoolide õpetajate ette walmistamisel. Siin on säärasest abinõust seni tundunud otse puudus.

Käesolewa isikuraamatu käsikirja waatasid enne ilmumist arwustawalt läbi mitmed Tartu ülikooli õppejõud ja ka mujalt teised tuntud tegelased arstiteaduse (psühhiaatria, õigeenika) ja kaswatusteaduse (psühholoogia) alal ja hiljemini saatis lahkesti sõrdluserjali „Zentral-Institut für Erziehung und Unterricht“ psühholoogia osakonna juhataja Berliinist. Kõiki neid wäga austatud härrasid palun wastu wõtta suurima tänu.

Nüüd palub aga kokkuseadja weel kõiki selle raamatu tegelikke tarwitajaid ja ka asjast-huwitatud lahkesti teatada kõigist puudusist ja wõimalikest wigadest selles, mis just isikuraamatu praktilises tawitamises peaksid ilmsiks tulema, ja oma soowe awaldada nende puuduste parandamiseks wõimalikus edaspidises wäljaandes.

H. W.

1925.

Teise eriwljaande puhul.

Isikuraamatu esimene wljaanne on leidnud paranduskaswatusringkonnis waga sooja wastuwõtu; ka haridusministeeriumi poolt on ta kõigile wastawaile asutusele ja koolidele tarvitamiseks soowitatud, samuti on ta teed leidnud waga mitmesuguste pedagogiliste asutuste ja paljude õpetajate raamatukogudesse. — Ühes kodumaa maakonnas täidetakse koguni igas algkoolis isikuraamat iga niisuguse õpilase kohta, kes kahe aastaga klassis edasi ei jõua wõi muidu silmnähtawalt on waimliste wõi moraalseste puudustega. On ju sääraseid normaalkoolis ainult üksikud, nii et õpetajale ei tähenda see ülesanne mingit raskust, küll aga lähenemist õpilasele ja süwenemist oma alasse. Isikuraamatu abil saab õpetaja ka koolirewisjoni puhul kergesti põhjendada wastawa õpilase mitte-edasijõudmist ja ka kooliwalitsusele on ta üheks aluseks defektse õpilase koolikohustusest wabastamisel, kui seda peaks olema waja. Kuna paljuid säärasist õpilasist soowitakse saata abikooli wõi wastawaisse eriasutusesse, siis on kasulik, otse tarwilik, kui nende kohta wastuwõtmise palwele juure lisatakse kohe ka lapse isikuraamat; selle abil saab wastuwõtmise küsimust palju kergemini otsustada ja palujat kiiremini rahuldada.

Käesolew isikuraamatu teine kurikalduwusliku ja kriminaalse küljega täiendatud eriwljaanne on tarwilikuks saanud kodumaa hoolekandeliste ja sunnikaswatusasutuste wajaduse rahuldamiseks. Kawa ja juhatuse seks täienduseks andis lahkesti härra **dr. med. G. Madisson**, kes teatawasti kõne all olewat ala põhjalikult tunneb. Talle olen see eest waga tänulik! Ühtluse loomiseks tuli ka endisest sisust mõndagi ümber korraldada, kuid vähendatud ei ole midagi olulist, ennem on ka endist täiendatud. Ainult küsimusi on rohkem ühte rühmitatud, nii et numbrite arw on vähenenud, seega ülewaatlikkus suurenenud. (Samal kombel wõiks isikuraamatut täiendada ka kurtummade- ja pimedatekooli wajaduse kohaselt, kuid neis asutuses on isikuraamat waja mitte üldiselt kõigi, waid ainult üksikute kaswandikkude kirjeldamiseks neil juhtudel, kus otsekohe tegu päriwusega ning mitmesuguste iseäraldustega, ja seks kõlbab ta, teatawate kohapealsete parandustega praeguselgi kujul.) Nii on käesolew teine, esimesele paralleelne wljaanne endiselt tarwitataw nõdramoistuslikkude koolides ja asutuses, pruugib ainult täitmata jätta kriminaalse osa, kui selle täitmiseks puudub põhjus. Samuti — hoolekandelisis ja sunnikaswatusasutuses wõib oludele wastawalt täitmata jätta raskemakujulist nõdramoistuslikkust käsitawa osa. Igal juhul oldagu aga tähelepanelik päriwust käsitawa osa suhtes. Kuna aga teise wljaande kõrwal on ka esimene wljaanne endiselt saadawal, siis, loomulikult, tarwitatagu juhul, kus on tegu ainult nõdramoistuslikkusega, esimest wljaannet.

Isikuraamat käesolewal kujul on ainulaadiline kogu parandus-kaswatuskirjanduses — ka wõõrakeelses. Tal on ka alles lühike iga, seepärast puuduwad veel kogemused ta tarvitamises ja tegelikud andmed ta häist ja puudulikest külgedest. Kogume need töötades. H. W.

Mõnd nõdramõistuslikkude laste hoolekandest ja nende kasvatusest.

47 lehekülge, hind 30 marka.

Eesti ajakirjandus („Päewaleht“, „Kaja“, „Postimees“ j. t.) on selle raamatu ilmumist kiitvalt terwitanud ja seda kõigiti soowitanud.

„Postimees“ näit. kirjutab selle kohta pikemas arwustuses muu seas järgmiselt nr. 144, 1. VII. 21):

„H. Walma teos on elutargalt läbi kaalutud, kaine, selgelt formuleeritud programm-kiri seltskonnale ja walitsusele ning pakub meile selge ülewaatliku pildi nõdramõistuslikkude laste hoolekandest ja kasvatusest üldse kui ka sellel alal Eestis seni ettewõetud ja tulewikus tarwilikkude sammude üle. Soowitame raamatukesele, mis sisaldab eneses nii laiapiirilise ja läbimõeldud tööprogrammi, kantud elawast huwist ja armastusest asja wastu, seda laialist tähelepanu meie lugejate hulgas, mis tema õigusega on ära teeninud“.

—k.

Raamat, mis osalt kirjutatud 1914. a. ja täiendatud ning ilmunud 1921. a., on küll mõne üksiku andme poolest juba weidi wananenud, suuremalt osalt aga siiski weel täitsa ajakohane. Pealegi on ta esimene ja seni ikka alles ainuke paranduskaswatuslik ülewaateraamat eesti keeles ja tohiks seepärast endiselt wäärida õpetajate, kaswatajate ja lastewanemate tähelepanu.

Saada raamatukauplusist.

Pealadud: E. K. Ü. „Postimehe“ raamatukaupluses Tartus ja T. E. K. Ü. „Päewalehe“ raamatukauplusis Tallinnas.

Wõimaluse järele ilmuwad tulewikus:

H. WALMA

Nõdramõistuslikkusest ja andmed selle põhjusist Eestis.

Arwustikulised ja muud andmed seks kirjatööks on kogutud eesti oludes Udrliku nõdramõistuslikkude kodu koolis.

Peale selle mitmesugused lüfjemaad kirjalööd paranduskaswatuse alalt, paranduskaswatuste ja teiste kaswatus- ja hoolekandeaasutuste tehnikast, nõdramõistuslikkude laste asutuskooli õppekawad seletustega jne.

R 34460